

09.11.2020

Asia/17

§ 749

V 25.11.2020, Valtuutettu Mirita Saxbergin aloite lastenvalvojan toiminnan ja palvelun kehittämisestä

HEL 2020-008045 T 00 00 03

Päätös

Kaupunginhallitus päätti panna asian pöydälle.

Käsittely

Kaupunginhallitus päätti yksimielisesti panna asian pöydälle Daniel Sazonovin ehdotuksesta.

Esittelijä

kansliapäällikkö
Sami Sarvilinna

Lisätiedot

Marja-Liisa Rautanen, kaupunginsihteeri, puhelin: 310 36184
marja-liisa.rautanen(a)hel.fi

Liitteet

1 Valtuutettu Mirita Saxbergin aloite_

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano

Päätösehdotus

Kaupunginhallitus esittää kaupunginvaltuustolle seuraavaa:

Kaupunginvaltuusto katsoo aloitteen loppuun käsitellyksi.

Esittelijän perustelut

Valtuutettu Mirita Saxberg ja 15 muuta valtuutettua esittävät aloitteessaan lastenvalvojan toiminnan ja palvelun kehittämistä.

Kaupunginhallitus toteaa, että sosiaali- ja terveystoimialan perheoikeudellisten asioiden yksikössä tehdään kehittämistoimia parhaillaan. Vanhemmuuden selvittämiseen sekä lapsen elatuksesta, huollosta ja tapaamisoikeudesta sopimiseen liittyvät sosiaalipalvelut kuuluvat viranomaistoimintana lastenvalvojan tehtäviin. Tasapuolisten ja puolueettomien palvelujen laatu ja saatavuus pyritään turvaamaan ohjausta, yhteistyötä ja toimintatapoja ja kehittämällä.

Asiasta on saatu sosiaali- ja terveyslautakunnan lausunto. Vastaus on lautakunnan lausunnon mukainen.

Hallintosäännön 30 luvun 11 §:n 2 momentin mukaan kaupunginhallitus esittää kaupunginvaltuuston käsiteltäväksi aloitteen, jonka on allekirjoittanut vähintään 15 valtuutettua.

Esittelijä

kansliapäällikkö
Sami Sarvilinna

Lisätiedot

Marja-Liisa Rautanen, kaupunginsihteeri, puhelin: 310 36184
marja-liisa.rautanen(a)hel.fi

Liitteet

1 Valtuutettu Mirita Saxbergin aloite_

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano

Päätöshistoria

Sosiaali- ja terveyslautakunta 01.09.2020 § 140

HEL 2020-008045 T 00 00 03

Esitys

Sosiaali- ja terveyslautakunta antoi kaupunginhallitukselle seuraavan lausunnon valtuutettu Mirita Saxbergin ja 15 muun valtuutetun valtuustoaloitteesta koskien lastenvalvojatoiminnan kehittämistä ja palvelun laadun parantamista:

"Perheoikeudelliset palvelut ovat yksi sosiaalihuollon palvelutehtävistä, ja niiden järjestämisestä säädetään sosiaalihuoltolaissa (1301/2014) ja -asetuksessa (607/1983) sekä sosiaalihuoltolaissa mainituissa muissa laeissa. Perheoikeudellisten palvelujen tarkoituksena on turvata lapsen oikeus vanhemmuuteen, elatukseen, huoltoon ja vanhempiensa tapaamiseen. Vanhemmuuden selvittämiseen sekä lapsen elatuksesta, huollosta ja tapaamisoikeudesta sopimiseen liittyvät sosiaalipalvelut kuuluvat lastenvalvojien tehtäviin.

Lastenvalvojien tehtävien kannalta keskeiset lait ovat uudistuneet huomattavasti viime vuosina. Uusi isyyslaki (11/2015) tuli voimaan 1.1.2016 ja äitiyslaki (253/2018) 1.4.2019. Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta (361/1983) on muuttunut merkittävästi 1.12.2019 al-

kaen, kun aikaisemmin tuomioistuimen toimivaltaan kuuluvia asioita on siirtynyt sopimusmenettelyn piiriin ja näin ollen lastenvalvojen tehtäviksi. Samassa yhteydessä myös lapsen elatuksesta annettuun lakiin on tullut joitakin muutoksia.

Perheoikeudellisten asioiden alayksiköllä on valtakunnallisesti merkittävä erityisasema. Kaikissa edellä mainituissa erityislaeissa on määritelty toimivaltaiseksi viranomaiseksi Helsingin sosiaalilautakunta tai Helsingin lastenvalvoja silloin, kun toimivalta on Suomen viranomaisilla eikä muuta toimivaltaista viranomista voida osoittaa. Perheoikeudellisten asioiden alayksiköllä on erityinen asema myös sikäli, että Helsingissä vahvistetaan vuosittain noin 10 prosenttia lasten huoltoa ja elatusta koskevista sopimuksista Suomessa. Vuonna 2019 Helsingissä vahvistettiin yhteensä 9 876 sopimusta, joista 4 606 koski lapsen huoltoa ja 5 270 lapsen elatusta.

Sosiaalihuoltoasetuksen mukaan sosiaalilautakunnan on huolehdittava siitä, että tarpeellisissa asiayhteyksissä lapsen vanhemmille kerrotaan, miten vanhemmat voivat lain mukaan sopia lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta sekä elatuksesta. Sosiaalilautakunnan on myös huolehdittava siitä, että tarvittaessa vanhempia ohjataan ja avustetaan lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta sekä lapsen elatusta koskevien kirjallisten sopimusten tekemisessä. Lastenvalvojan tehtäviin ei kuulu lain mukaan vanhempien keskinäinen sovittelu, mutta lastenvalvojat työskentelevät sovittelin työttein avustaessaan vanhempia sopimukseen pääsemiseksi. Tarvittaessa vanhempia ohjataan perheasioiden sovitteluun, mikäli yhteisymmärrystä lasten asioissa ei näytä löytyvän.

Perheoikeudellisten asioiden alayksikössä on asiakastyössä yhteensä 15 lastenvalvojaa ja lakimies. Lastenvalvojista kolme on koulutukseltaan oikeustieteen maistereita ja muut yhteiskuntatieteiden tai valtiotieteiden maistereita erilaisilla pääaineilla. Suurimmalla osalla on työkokemusta lastenvalvojan työstä noin 5–10 vuotta. Lisäksi useimmilla on myös kokemusta lastensuojelusta tai muusta sosiaalityöstä.

Uutta työntekijää perehdytetään käytännön tehtäviin systemaattisesti vähintään 3–6 kuukautta ja tehtävät lisääntyvät sitä mukaa, kun osaaminen kasvaa. Työntekijöiden perehdyttäminen työhön ja osaamisen ylläpitäminen lastenvalvojatyössä on haastavaa. Lastenvalvojapalvelut ovat erittäin kysytyjä ja pääpaino työssä on asiakasvastaanotossa. Lastenvalvojan työ perustuu useisiin eri lakeihin. Lastenvalvojan on sovellettava työssään isyys- ja äitiyslakeja, elatuslakia ja lakia lapsen huollosta muiden sosiaalihuoltoa sääntelevien lakien lisäksi (esimerkiksi sosiaalihuollon asiakaslaki ja tietosuojalainsäädäntö). Kansainvälisiä liittymiä sisältävissä tapauksissa tulee lisäksi huomioida näitä asioita koskevat erityissäännökset. Lastenvalvojan tehtävään liittyvien erityis-

lakien soveltaminen on mahdollista oppia ainoastaan käytännön työssä.

Kaikki lastenvalvojat ovat mukana asiakaspalvelussa ja vanhempia ohjataan ja avustetaan tapaamisilla sekä päivittäin puhelimitse neuvonta-numerossa, johon kukin lastenvalvoja vastaa vuorollaan. Puhelinneuvonnassa on kuitenkin kysymys yleisestä neuvonnasta, ja yksityiskohdaisempi perheen tilanteen tarkastelu tapahtuu vanhempien yhteisellä varatulla ajalla lastenvalvojalle. Lastenvalvojapalveluissa keskustelut vanhempien kanssa käydään samanaikaisesti, jotta molemmat vanhemmat saavat saman informaation ja molempien vanhempien näkökulmat tulevat huomioiduiksi. Tästä periaatteesta joudutaan poikemaan silloin, kun perheessä on vakavaa väkivallan uhkaa tai määrätty lähestymiskielto.

Lastenvalvojapalvelun hyvä laatu on aloitteessa kuvatulla tavalla erittäin tärkeää. Ristiriitaisten neuvojen ja ohjeiden saaminen on omiaan kärjistämään perheiden tilanteita. Perheoikeudellisissa asioissa on valmisteltu ”Lastenvalvojan käsikirjaa”, johon on koottu keskeiset ohjeet ja linjaukset lastenvalvojatyöhön liittyen. Käsikirjan valmistelu on vielä kesken, ja tavoitteena on saada käsikirja valmiiksi tulevan syksyn ja ensi kevään aikana. Lastenvalvojatyöhön liittyy kuitenkin myös paljon kysymyksiä, joihin ei ole saatavilla valmiita tai oikeita vastauksia. Muun muassa neuvontapuhelimeen vastattaessa tulee huomioida tarkkaan se, että kysyttävästä ja mahdollisesti riitaisesta asiasta saadaan vain toisen osapuolen kertomus. Tästä syystä neuvontapuhelimeen vastaamisen laatuun tulee aina kiinnittää erityistä huomiota.

Lastenvalvojatyötä ei toistaiseksi ohjata valtakunnallisesti, joten sitä ohjataan paikallisesti. Pääkaupunkiseudun kuntien kesken on pyritty yhteistyöhön ja järjestetty työn sisältöihin liittyviä yhteisiä koulutuksia. Tällainen oli muun muassa yrittäjien maksukyvyn arvioimiseen liittyvä koulutuskokonaisuus viime vuonna.

Elatusapujen osalta oikeusministeriö on julkaissut vuonna 2007 oppaan elatusavun suuruuden arvioimiseksi. Kysymyksessä on suositus, jonka tarkoituksena on auttaa vanhempia arvioimaan elatusavun määrää sekä toisaalta ohjata kuntien sosiaalitoimia yhtenäiseen käytäntöön vanhempia opastettaessa sekä sovittujen elatusapujen vahvistamisessa. Ohjetta noudatetaan suosituksenomaisesti myös Helsingissä ja sen pohjalta on laadittu niin sanottu elatusapulaskuri, jonka avulla elatusavun määrää voidaan arvioida. Vanhemmat ilmoittavat tulonsa elatusapuohjeen mukaisessa varallisuusselvityksessä, joka sisältää elatusavun laskemiseksi tarvittavat tiedot.

Lastenvalvojapalvelun kehittämisessä on pyritty lisäämään ja parantamaan sähköisesti saatavilla olevaa tietoa. Helsingin kaupungin internet-sivuja päivitetään ja kehitetään koko ajan. Perheentuki-sivustolle on myös valmisteltu Lapsiperheiden eropalvelut -kokonaisuus, josta on löydettävissä kootusti erotilanteeseen liittyvät palvelut sekä tietoa aiheesta.

Neuvontaa on tarjolla asiakkaille viikoittain myös Kallion perhekeskuksessa. Eron ensiapupiste tarjoaa ohjausta ja neuvontaa erotilanteisiin, eroperheen erityiskysymyksiin ja lasten asioiden järjestämiseen. Eron ensiapupisteellä asiakkaita ottavat vastaan lastenvalvoja yhdessä eri järjestöjen edustajien kanssa.

Palveluiden laadun varmistamisen lisäksi on tärkeää pyrkiä turvaamaan palvelun saatavuus. Asiakaspalautteet lastenvalvojapalveluun liittyen ovat koskeneet pääsääntöisesti palvelun saatavuutta ja ajanvarausjonoja. Lastenvalvojapalvelussa onkin panostettu siihen, että vakanssien täyttöaste olisi mahdollisimman korkea sekä ylläpidetty omaa sijaisrekisteriä. Myös toimintatapoja on muutettu ja ajanvarausruuhkan purkamiseksi on aloitettu viikoittain ilman ajanvarausta toimiva walk in -palvelu niille vanhemmille, jotka tulevat yhdessä sopimaan lasta koskevan elatussopimuksen tai elatusapupäätöksen jatkamisesta tai muuttamisesta.

Hyvän hallinnon periaatteet edellyttävät viranomaistoiminnalta muun muassa tasapuolisuutta ja puolueettomuutta. Työskenteleminen kahden erimielisen osapuolen kanssa, erityisesti korostaen kolmannen eli lapsen oikeuksia, on haasteellinen tehtävä.

Terveys- ja hyvinvointivaikutusten arviointi

Lastenvalvojatoiminnan laadukas ja saatavissa oleva palvelu edesauttaa lapsiperheiden hyvinvointia vanhempien erotilanteen eri vaiheissa ja vanhemmuuden selvittämiseen liittyvissä tehtävissä."

Esittelijä

sosiaali- ja terveystoimialan toimialajohtaja
Juha Jolkkonen

Lisätiedot

Katja Niemelä, Perheoikeudellisten asioiden päällikkö, puhelin: 040 3347129
katja.niemela(a)hel.fi